

تأثیر هویت شهری در گذرهای تاریخی با رویکرد پیاده محوری نمونه موردی: گذر کوچه اتابکان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۱۲/۰۸ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۸/۰۳/۱۳

علیرضا عبدالله‌زاده فرد* (استادیار گروه شهرسازی، واحد صفاشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، صفاشهر، ایران)

علی شکور (استاد گروه جغرافیای انسانی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران)
زهرا محمدی (کارشناسی ارشد طراحی شهری، واحد بیضا، دانشگاه آزاد اسلامی، بیضا، ایران)

چکیده

ادراک هویت، درک کیفیت‌های فضاهای شهری و احساس تعلق به محیط، اغلب از طریق پیاده‌روی در محیط قابل‌دستیابی هستند. از این رو هویت‌پذیری، با ایجاد نقطه مشترکی بین گروه‌ها و نسل‌های مختلف سبب تشکیل هویت شهر و نتیجتاً ارتقاء هویت ساکنین می‌شود. بافت تاریخی در شهرها یکی از موارد مرتبط با هویت محسوب می‌شود که متناسب با شرایط انسانی و طبیعی خود نیازمند مداخله و اصلاح است، از این رو می‌توان پیاده محوری را به‌عنوان روندی مداخله‌ای در شهرها در راستای ارتقاء هویت مکان در نظر گرفت. لذا این تحقیق با مطالعات میدانی و با استفاده از روش توصیفی با استناد به متون و مصادیق موجود، تأثیر هویت شهری در گذرهای تاریخی با رویکرد پیاده محوری را در محدوده گذر کوچه اتابکان شیراز را به‌عنوان هدف خود قرار داده است و پرسشنامه‌ای تهیه گردید که توسط ۱۴۸ نفر از شهروندان پاسخ داده شد. عدد آلفای کرونباخ آزمون پایایی برابر ۰/۹۲۹٪ به دست آمد و جهت تحلیل اطلاعات آماری از نرم‌افزار SPSS استفاده شد که در بخش تحلیلی از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی ساده، تحلیل واریانس و تحلیل عاملی استفاده شده است. با توجه به داده‌های به‌دست‌آمده، ضریب همبستگی پیرسون ۰/۷۷۶ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵، می‌توان گفت که بین معیارهای هویت شهری و گسترش پیاده محوری رابطه معنی‌دار وجود دارد و بر اساس تحلیل واریانس با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ بین سه متغیر پیاده محوری، هویت شهری و بافت‌های تاریخی رابطه معنادار وجود دارد و در نتیجه با آزمون رگرسیون خطی ساده از بین معیارهای پیاده محوری، معیار شادی‌بخش بودن با ۳۸/۷ درصد بیشترین تأثیر، معیار راحتی با ۸/۲، معیار انعطاف‌پذیری با ۳/۱، معیار ارتباط با ۲/۶ درصد به ترتیب اهمیت تأثیرگذاری بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی می‌باشند و با استفاده از آزمون تحلیل عاملی با سطح معنی‌داری

* نویسنده رابط: Abdolahzadeh.a@yahoo.com

۰/۰۰۰، بین سه متغیر هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران اثر متقابل معنی‌دار وجود دارد و بر اساس تحلیل واریانس تمایل عابران تأثیر بیشتری نسبت به پیاده محوری بر روی گسترش پیاده محوری دارد.

واژه‌های کلیدی: هویت شهری، گذرهای تاریخی، پیاده محوری، گذر کوچه اتابکان، شیراز.

مقدمه

در حوزه‌ی شهرسازی و معماری، هویت را می‌توان در بازشناسی عناصر معماری و شهرسازی و ماندگار سازی بناها و فضاهای باقی‌مانده از گذشته، باز زنده سازی و بازآفرینی عناصر گوناگون با توجه به نیازهای در حال تحول انسان دانست (کریمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۳). زمانی که بحث هویت شهری مطرح می‌گردد، تفاوت شهرها نسبت به یکدیگر حائز اهمیت می‌شوند که در اصل این ویژگی‌ها و تفاوت‌ها، هویت هر دوره را رقم می‌زنند (عزلتی و نصر، ۱۳۹۴: ۲). لذا هویت شهری پیوستاری کمی و کیفی، ذهنی و عینی، ماده و معنی، نمادین و غیر نمادین، دارای بُعد زمانی و مکانی، قابلیت و قدرت دعوت‌کنندگی و تشخیص بخش محیط در ابعاد گوناگونی است که افراد تعلقات خاصی به آن دارند و برای به کار بستن آن کوشش می‌کنند و با توجه به غیر، قدرت بروز و ظهور آن را دارند؛ در زمان حال و گذشته ریشه دارد و در آینده به اشکال گوناگونی پدیدار می‌شود (میرزایی، ۱۳۹۷: ۳). بافت تاریخی با دارا بودن شواهد و ارزش‌های والای فرهنگی، جزئی از هویت اجتماعی و شناسنامه ملی هر قوم و کشوری محسوب می‌شود. این کالبد به‌عنوان یادگاری از گذشته و پیشینه جمعی، باید به‌مثابه گنجینه‌ای گران قدر و به‌عنوان سرمایه‌ای فرهنگی، محفوظ باقی بماند؛ به عبارتی، بافت تاریخی ثروتی به میراث مانده و امانتی ارزشمند است که نیازمند توجه و تأکید خاص است (سرائی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۸). نتیجتاً می‌توان نمود هویت شهرها را در بافت‌های تاریخی یافت و پیاده راه‌ها به‌عنوان پتانسیل هویتی است که برای اولین بار در شهرهای اروپایی نمود پیدا کرد. از دهه‌های میانی قرن بیستم میلادی به بعد، این انگاره در شهرهای اروپایی با هدف خارج ساختن محدوده‌های تاریخی شهرها از تسلط اتومبیل و برای حفاظت از بافت‌های کهن و احیاء حیات اجتماعی، طرح و به اجرا درآمد. در جوامع شرقی به این مقوله کمتر از اروپا پرداخته شده است (حبیبی، ۱۳۸۰: ۴۴). همچنین پیاده راه به‌عنوان جزئی از فضای عمومی شهر، بستری برای قرارگیری تعاملات شهری بین شهروندان است. از دیگر مزیت‌های مهم پیاده راه‌ها علاوه بر تعاملات اجتماعی می‌توان به ارتباط، انعطاف‌پذیری، راحتی، شادی‌بخش بودن، وضوح و شفافیت اشاره نمود (محمدی و تقی پور، ۱۳۹۴: ۶۱-۶۲). با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در زمینه موضوع پژوهش و بررسی و کاوش در ابعاد مختلف پیاده مداری و هویت شهری شاخص‌های مشترک میان این شاخص‌ها شامل: شاخص سرزندگی، عناصر شاخص، انعطاف‌پذیری، تمیزی فضا، ایمنی، امنیت، خوانایی و خاطره‌انگیزی می‌باشد (کلانتری خلیل‌آبادی و براتی، ۱۳۹۳: ۸). در نتیجه با توجه به

اهمیت بافت‌های تاریخی، در این پژوهش به بررسی گذر تاریخی کوچه اتابکان که یکی از محورهای دارای هویت در ایجاد حیات اجتماعی و سرزندگی در بافت‌های تاریخی و ارتقاء پیاده محوری در نظر گرفته شده است. در این راستا فرضیاتی برای تحقق اهداف پژوهش پیش رو مطرح می‌گردد:

۱. به نظر می‌رسد که معیارهای هویت شهری (حس تعلق، خاطره‌انگیزی، امنیت، سرزندگی، معنی، تناسب، دسترسی مناسب و عملکرد صحیح) در گسترش پیاده محوری تأثیرگذار است.

۲. به نظر می‌رسد که معیارهای پیاده محوری (ارتباط، انعطاف‌پذیری، راحتی، شادی‌بخش بودن، وضوح و شفافیت) می‌تواند سبب ارتقاء هویت شهری در بافت‌های تاریخی بالأخص گذر کوچه اتابکان گردد و رابطه‌ای متقابل بین سه عامل هویت شهری و پیاده محوری و تمایل عابران برای حضور در این گذر دارد و گامی مؤثر در جهت گسترش پیاده محوری شهری برای حضور عابران در فضاهای شهری با هویت می‌باشد.

مبانی نظری تحقیق:

هویت: یک شهر به‌طور آزادانه به‌عنوان یک حلقه انسانی بزرگ‌تر از یک شهر تعریف شده است و تا پایان قرن بیستم، بخش بزرگی از جمعیت جهان در شهرهای میلیونی زندگی خواهند کرد. اما تمایز بین شهر، حومه شهر، شهر کوچک و روستا، سال‌ها به طول می‌انجامد (Colin, 1978: 84). لذا ایجاد شهرهای با هویت و یا احیاء هویت در بافت‌های تاریخی الزامی است. در فرهنگ علوم انسانی: هویت، چیستی، یکدستی؛ همانی، همانستی؛ هویت فردی، فردیت معرفی‌شده و در فرهنگ عرفانی: هویت، ذات مطلق را گویند. وجود هرگاه به‌طور مطلق اعتبار شود، نه به شرط شیء و نه به شرط لاشیء، هویت سازی است (نصر و ماجدی، ۱۳۹۲: ۲۷۱). فرهنگ عمید هویت را حقیقت شیء یا شخم می‌داند که مشتمل بر صفات جوهری او باشد. در فرهنگ معین: هویت عبارت است از حقیقت جزئی، یعنی هرگاه ماهیت با مشخص لحاظ و اعتبار شود و گاه به معنای وجود خارجی است و مراد تشخیص است و هویت گاه با لذات و گاه بالعرض است (نوفل و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۸) و درمجموع هویت فرایندی است که طی آن شخصیت شکل می‌گیرد و از دیگری متمایز می‌شود. عناصر هویت‌بخش باید دارای ویژگی پیوستگی و

یکنواختی باشند. مسئله مهم در فرایند هویت پذیری آن است که نقاط مشترکی بین گروه‌ها و نسل‌های مختلف ایجاد می‌گردد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳).

هویت شهری: هویت شهری - به مفهوم هویت مکانی شهر به‌عنوان یک کل - در سیاست‌های توسعه شهر اهمیت دارد؛ چراکه این هویت است که فضای شهری را به مکان قابل تمایز تبدیل می‌کند (Tolle, 2010: 348). هویت شهری پیوستاری کمی و کیفی، ذهنی و عینی، ماده و معنی، نمادین و غیر نمادین، دارای بعد زمانی و مکانی، قابلیت و قدرت دعوت‌کنندگی و تشخیص بخش محیط در ابعاد گوناگونی است که افراد تعلقات خاصی به آن دارند (سرائی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۹). از طرف دیگر هویت هر پدیده از دو جزء اساسی عینی و ذهنی تشکیل می‌شود. در شناخت هویت شهری باید هر دو سویه عینی آن یعنی شهر، ساختار و کالبد شهری، کارکرد اقتصادی آن، فضاهای عمومی و غیره و نیز عامل ذهنی یعنی گروه‌های اجتماعی ساکن، سطح ادراک و شعور اجتماعی و توقعات و مطالبات آن‌ها، وضعیت شهروندی، گروه‌های همگن و نظایر آن مورد بررسی و مطالعه قرار گیرند. به همین دلیل در یک مکان خاص احساس مشاهده‌گران متفاوت خواهد بود (میرزایی، ۱۳۹۷: ۳۲). در واقع شکل‌گیری هویت شهری تحت تأثیر فرهنگ، شکل طبیعی و کالبد مصنوع شهر قرار دارد (نوکار و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۹). از این‌رو هویت دارای ابعاد مختلفی است که شامل: هویت مکان، هویت کالبدی - فضایی، هویت اجتماعی، هویت بصری، هویت شناختی، ابعاد معنایی هویت می‌باشد.

هویت مکان: هر مکان قابل‌شناسایی، دارای محتوای منحصربه‌فرد و الگوها و روابطی است که در روح آن مکان بیان می‌شود. شناسایی آن با استفاده از نمادها و نشانه‌ها در محیط‌های ساخته‌شده صورت می‌گیرد و فرهنگ کلی مکان‌ها، حافظه جمعی از هویت مکان و محلّه‌ها را بهبود می‌بخشد (Yuen, 2005: 198). هویت مکان، بخشی از هویت شخصی است. هویت مکان در اثر تجربه مستقیم با محیط فیزیکی رشد می‌یابد. بنابراین بازتابی از وجوه اجتماعی و فرهنگی مکان است. در عین حال در غنای شخصیت فردی نقش محوری دارد (Walmsley, 1990: 59). مطابق با نظر بیشتر صاحب‌نظران و متخصصان تمایزی آشکار بین هویت مکان و حس مکان وجود دارد. حس مکان بر مکان به‌عنوان منبع احساسات شخصی تأکید می‌کند (Mayes, 2010: 2) «هویت مکان»، به پیوندهای افراد با مکان‌ها اشاره دارد. از واژه هویت دو معنی دریافت می‌شود تشابه (تداوم) و تمایز (یگانگی). تعامل بین انسان‌ها و مکان‌ها به سه شکل صورت می‌گیرد که عبارت‌اند از: شناختی رفتاری و احساسی ویژگی‌های شناختی مربوط به جنبه‌های رسمی ادراک

فضایی و همچنین به فرم می‌باشد. ویژگی‌های رفتاری مربوط به جنبه‌های کارکردی فعالیت‌ها و ارتباطات کار کردی بین مردم محیط‌زیست می‌باشد. ویژگی‌های احساسی مربوط به رضایتمندی افراد از یک مکان می‌باشد و همچنین دل‌بستگی که از آن حاصل می‌آید (رضویان و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۹).

هویت کالبدی - فضایی: بافت کالبدی و ساختار مکانی - فضایی شهرها یکی از مهم‌ترین ابعاد هویتی شهرها را شکل می‌دهد زیرا شکل‌گیری بافت کالبدی شهری متأثر از اندیشه‌ها، باورها، فعالیت‌ها و سطح فرهنگ جامعه است. فرهنگ و محیط، هویت‌ساز زندگی انسان می‌باشند، به نحوی که هر کدام نقش اساسی در تشکیل هویت بر عهده‌دارند (علی اصل ممقانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۶). از این رو شناخت این بخش از شهرها می‌تواند به شناخت بیشتر سایر ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نیز بینجامد. واقعیت آن است که بافت کالبدی امکان بازشناسی هویت شهری را به صورت بصری فراهم می‌کند و به همین دلیل از میان سایر ابعاد هویتی اهمیت بیشتری دارد (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۹). هویت کالبدی به معنای صفاتی بوده که جسم شهر را از غیر (سنت‌ها و اصول غیرقابل جذب و آنچه موجب بی‌نظمی و درهم‌ریختگی می‌شود) متمایز نموده و شباهتش را با خودی (میراث و ارزش‌های زنده و پایدار زمینه‌ای و منطقه‌ای آشکار می‌کند، این صفات باید به گونه‌ای باشند که جسم شهر، در عین حفظ تداوم زمانی، در حال تحول و تکامل نیز باشد و نهایتاً به پیدایش یک کل منجر شود. هویت کالبدی از نظر مفهومی با اصطلاحات شخصیت و «حس مکان» مترادف است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۴).

هویت اجتماعی: مقوله هویت به طور عام و هویت شهری به طور خاص، از جمله مقولاتی است که نه به جهت نقشی که در شناخت شناسایی افراد اشیاء، اجتماعات و مکان‌ها دارد حائز اهمیت است (میرزایی، ۱۳۹۷: ۴۱). همگرایی هویت اجتماعی و فضایی در محیط شهری، از طریق شناخت رابطه عمیق توأم با درک منطقی و با استفاده از ویژگی‌های اجتماعی - فرهنگی، نشانه شناختی و ادراکی قابل تشخیص است. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۹):

- سکونت و اقامت متناوب نسل‌ها در مکان و احساس ناخوشایند از ترک آن
- خویشاوندی، تعلقات قومی و قرابت‌های فرهنگی، طبقاتی و صنفی ساکنین مکان
- روابط همسایگی و صمیمانه چهره به چهره در مکان
- برگزاری آیین‌ها و مراسم اجتماعی و مذهبی در مکان
- تناسب و مشابهت انگیزه‌های رفتاری و سازگاری رفتاری - فضایی در مکان

- فرهنگ محلی، قرار محلی، بازی و سرگرمی محلی
- پوشش مشابه و تقلید از یک مد خاص در مکان
- ایده مشابه برای بهسازی مکان و تعصب برای حفظ و عدم تغییر فضاهای جمعی آن
- نظارت بر مکان با افزایش حضور و بانگیزه مشارکت
- احساس آرامش، امنیت و خودمانی بودن و استفاده فراغتی میان‌روز از مکان
- وجود یک محور توجه و محور خبری قابل توجه عمومی در مکان (همان، ۳۲).

هویت بصری: انسان برمبنای ادراکی که از واقعیت‌ها یا پدیده‌های محیط دارد، هر عینیتی را برای خویش تعریف می‌کند. وی بر اساس تجربه‌های فردی و جمعی خود از گذشته و حال، دارای تصویر ذهنی از پدیده‌ای است که با آن مواجه می‌شود. مراد از هویت در اینجا انطباق عینیت مزبور با تصویر ذهنی آن و امتداد این تطابق در آینده است (سرائی و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۰). در مجموع این نوع از هویت ارزش‌های زیباشناختی در شهر و کیفیت فضایی، امکان ادراک، موقعیت و جهت‌یابی را شامل می‌شود. اگر فردی در شهر وارد شود و او بعد از دیدن بخش‌های مختلف شهر، بتواند به‌خوبی شهر را توصیف کند و دیاگرام شهر در ذهن او باقی بماند. این شهر نمایانگر شهری با هویت بصری خواهد بود (میرزایی، ۱۳۹۷: ۴۲).

هویت شناختی: هویت شناختی کیفیت و کمیت اطلاع از فضای شهر و نمادها و نشانه‌های شهری و ارزش‌های تاریخی و فرهنگی را نشان می‌دهد، عناصر هویتی هرکدام در شب و روز مفهوم خاصی را به ما ارائه می‌دهد. عناصر باید در شب و روز آن‌چنان خوانایی و وضوح داشته باشد که هویت‌بخشی به شهر را در هر دو زمان حفظ می‌کند (نوفل و همکاران، ۱۳۸۸: ۶۰).

ابعاد معنایی هویت: یکی از مؤلفه‌های سازنده هویت، معنی می‌باشد، بنابراین برای مشخص کردن نوع اثرات محله بر روی افراد ساکن بهتر است که ادراک و احساس شهروندان سنجیده شود. برای این امر می‌توان با بازآفرینی تلقی شهروندان از عناصر مکان هویت‌مند، ضمن تقویت چنین عناصری به ایجاد آن‌ها نیز اقدام کرد (رضویان و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۸). همچنین یکی از معیارهای هفت‌گانه‌ای که کوین لینچ در نظریه شکل خوب شهر برای سنجش شکل خوب شهر مطرح می‌کند «معنی» است. «معنی» یعنی اینکه شهر تا چه اندازه می‌تواند به‌وضوح درک شود، از نظر ذهنی قابل‌شناسایی باشد، ساکنانش

آن را در زمان و مکان به تجسم درآورند و تا چه اندازه آن ساختار ذهنی باارزش‌ها و مفاهیم جامعه در ارتباط است (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۲).

پیاده محوری (پیاده مداری): پیاده مداری عبارت است از ایجاد خیابان‌ها یا فضاهای رها از آلوده شدن سواره. جاده لندن در نورویچ اولین خیابان در انگلستان بود که بر روی ترافیک سواره بسته شد و در سال ۱۹۵۷ پیاده مدار گردید (صفری راد و شمس، ۱۳۹۵: ۵). از مهم‌ترین اهداف آن‌ها می‌توان به بهبود کیفیت زندگی، دسترسی‌ها و حرکت، کیفیت هوا، آزادی انتخاب مسیر و سفر، سرزندگی اقتصادی، تساوی حقوق برای استفاده یکسان از محیط، ارتباط مناسب کاربری و حمل‌ونقل، سرمایه‌گذاری و بازگشت سرمایه، سلامتی و ایمنی اشاره نمود (حیبی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). قابلیت پیاده مداری میزان مطلوبیت محیط مصنوع برای حضور مردم، زندگی، خرید، ملاقات، گذران اوقات و لذت بردن از آن در یک پهنه است (جعفری‌مبین، ۱۳۹۲: ۳۳). در این راستا اصول کلی برای ایجاد پیاده راه به‌صورت زیر تعریف می‌شوند:

۱. توجه کافی به مکان‌یابی یک محدوده پیاده بر اساس حداکثر ارتباط با بافت محله.
 ۲. ایجاد تسهیلات لازم در اطراف پیاده راه و درعین‌حال تأمین نفوذپذیری مناسب.
 ۳. به حداکثر رساندن تنوع کاربری‌ها در محدوده پیاده و با رعایت اصل سازگاری.
 ۴. توجه به مقیاس انسانی در کلیه مراحل مکان‌یابی و طراحی و در تمامی جزئیات.
 ۵. حداکثر استفاده از گیاهان، آب و عناصر و مصالح طبیعی در بهسازی و مبلمان پیشنهادی.
 ۶. حفاظت از بناهای باارزش تاریخی در پیاده راه و یا توسعه محدوده‌های پیاده حول این ابنیه.
 ۷. توجه به چشم‌اندازهای طبیعی و مصنوعی به‌ویژه دور منظر انتهایی در محدوده پیاده (هرندی و فرخی، ۱۳۹۲: ۱۲).
- در نتیجه می‌توان معیارهای ارائه‌شده از دیدگاه نظریه‌پردازان در ارتباط باکیفیت پیاده راه در ایران چنین برشمرد (جدول ۱):

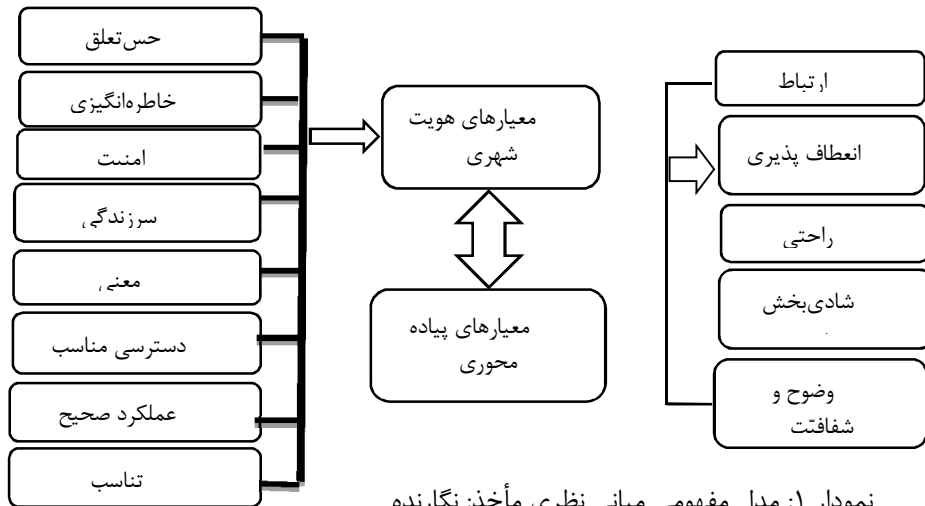
جدول ۱: معیارهای ارائه شده در ارتباط با کیفیت پیاده راه در ایران

صاحب نظران		کتاب-مقاله-گزارش
جهانشاه پاکزاد	پاکزاد کتاب «راهنمای طراحی فضاهای شهری» ۱۳۸۴	سرزندگی انعطاف ایمنی
سید محمد معینی	مقاله افزایش «قابلیت پیاده مداری، گامی به سوی شهری انسانی تر» ۱۳۸۵	تنوع در طول مسیر، نفوذپذیری انعطاف در کالبد، انعطاف در عملکرد ایمنی پیاده در مقابل سواره، ایمنی پیاده در برابر محیط
محسن حبیبی	مقاله «مسیر پیاده گردشگری» ۱۳۸۰	امنیت، دلپذیری، جذابیت، مطبوعیت، انتخاب نوع سفر، انتخاب نوع حمل و نقل و مسیر، جابجایی، آموزش، سلامت عمومی، پیوستگی ارتباط بین کاربری، حمل و نقل عابر پیاده، رفتار عابر پیاده بر اساس معیارهای اجتماعی فرهنگی
		تمایز و تشخیص، افزایش خوانایی با کاربرد نشانه‌های شهری، تنوع کالبدی و تنوع در کاربری‌ها، ایمنی و امنیت، انعطاف‌پذیری و حق انتخاب، توجه به اصول زیبایی‌شناسی شهری، استفاده از عناصر طبیعی، تأکید بر پیوستگی مسیر، رعایت حرابم و حفظ قلمروها

مأخذ: معینی، ۱۳۹۰: ۱۷۸

با توجه به مبانی ارائه شده به ارائه مدل مفهومی مبانی نظری ارائه شده در پژوهش

می‌پردازیم (نمودار ۱):

داده‌ها و روش‌شناسی تحقیق

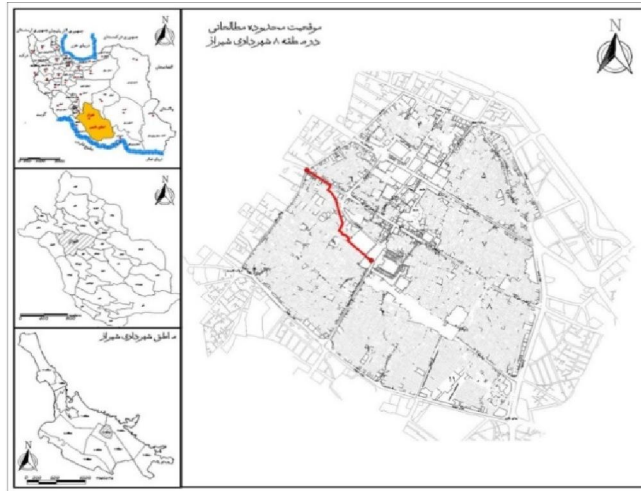
الف- روش‌شناسی: تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه بین معیارهای هویت شهری و پیاده محوری در گذرهای تاریخی می‌باشد و بدین منظور به بررسی روش تحقیق و مبانی نظری جمع‌آوری گردیده می‌پردازیم. نخست بر اساس مطالعات نظری صورت گرفته به تدوین معیارهای پیاده محوری و هویت شهری پرداخته شده است. سپس با توجه به معیارهای تدوین شده، با استفاده از جامعه آماری ۲۳۷ نفری، پرسشنامه‌ای تهیه گردید؛ بر اساس فرمول کوکران با توجه به جامعه آماری مذکور پرسشنامه توسط ۱۴۸ نفر از شهروندان شیرازی که به‌طور تصادفی انتخاب گردیده‌اند، پاسخ داده شد و داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و تحلیلی انجام گرفت، در بخش تحلیلی با توجه به نوع داده، از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی ساده، تحلیل واریانس استفاده گردیده است.

معرفی محدوده پژوهش

گذر کوچه اتابکان - این گذر که به ذوالریاستین هم معروف است، در محدوده غرب بافت تاریخی حد فاصل محله درب مسجد و محله سرباغ - از شمال منتهی به گذر بازار زرگرها و از شرق به خیابان احمدی می‌باشد. طول تقریبی گذر حدود ۶۰۰ متر و جهت عمومی در شمال غربی - جنوب شرقی می‌باشد. متوسط عرض گذر ۳ متر، بیشترین عرض حدود ۵ متر و کمترین عرض گذر در حدود ۱۵ متر است (تصویر ۱). پوشش معبر عموماً و در بیشتر بخش‌ها به‌صورت گل‌سازی و در برخی قسمت‌ها آسفالت بوده و گذر فاقد پیاده‌رو مستقل می‌باشد. اهمیت نقش ارتباطی گذر و همچنین عناصر مرتبط با آن محور را در موقعیت بسیار حساسی قرار می‌دهد. این گذر در نظام حرکت پیاده در گذشته و حال نیز دارای اهمیت فراوانی است به‌طوری‌که یکی از مهم‌ترین مسیرهای حرکت پیاده محسوب می‌شود که به این صورت است: از مبدأ چهارراه مشیر به خیابان لطفعلی‌خان، بازارچه میدان شاه، کوچه ذوالریاستین و گذر اتابکان و در نهایت میدان احمدی و مجموعه شاه‌چراغ کوتاه بودن و بدنه‌های ممتد حاصل از عناصر درشت مقیاس از مواردی است که نقش گذر را از گذشته تا حال باوجود احداث خیابان پیروزی موازی با گذر حفظ کرده است (مهندسین مشاور پردازاز، ۱۳۸۹: ۱۰۸).

تصویر ۱: کیفیت‌های فضایی گذر اکباتان مأخذ: نگارنده

تصویر ۲: موقعیت گذر کوچه اتابکان در منطقه ۸ مأخذ: نگارنده

یافته‌های پژوهش

جهت بررسی فرضیه به نظر می‌رسد که معیارهای هویت شهری (حس تعلق، خاطره‌انگیزی، امنیت، سرزندگی، معنی، تناسب، دسترسی مناسب و عملکرد صحیح) در گسترش پیاده محوری تأثیرگذار است. ابتدا باید بررسی شود که بین هویت شهری و گسترش پیاده محوری آیا رابطه معناداری وجود دارد یا خیر برای این بررسی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است:

جدول ۲: نتایج آزمون ضریب همبستگی

مقدار پیرسون	تعداد	سطح معناداری	معیارهای هویت شهری
۰/۷۷۶	۱۴۸	۰/۰۰۰	

مأخذ: نگارنده

با توجه به جدول فوق چون مقدار ضریب همبستگی مثبت و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ شده است پس می‌توان گفت که بین معیارهای هویت شهری و گسترش پیاده محوری رابطه معنی‌دار وجود دارد و هر دو متغیر (هویت شهری و پیاده محوری) در یک جهت می‌باشند یعنی با افزایش معیارهای هویت شهری، پیاده محوری گسترش می‌یابد. اما جهت اینکه بررسی شود که کدام یک از معیارهای هویت شهری تأثیر بیشتری بر گسترش پیاده محوری دارد باید از آزمون رگرسیون استفاده گردد.

جدول ۳: نتایج آزمون رگرسیون خطی ساده

متغیرها (معیارهای هویت شهری)	مقدار بتا	مقدار T	سطح معناداری
حس تعلق	۰/۰۷۶	۱/۰۹۸	۰/۲۷۴
خاطره‌انگیزی	۰/۰۲۵	۰/۳۵۴	۰/۷۲۴
امنیت	۰/۲۳۵	۳/۵۶۵	۰/۰۰۰
سرزندگی	۰/۰۳۵	۰/۰۳۵	۰/۶۳۱
معنی	۰/۱۰۷	۱/۴۷۸	۰/۱۴۲
تناسب	۰/۲۷۳	۳/۵۴۷	۰/۰۰۱
دسترسی مناسب	۰/۲۲۸	۳/۱۱۵	۰/۰۰۲
عملکرد مناسب	۰/۱۲۲	۱/۸۸۳	۰/۰۶۲

مأخذ: نگارنده

با توجه به جدول ۳ می‌توان گفت که تنها معیارهایی از معیارهای هویت شهری که با گسترش پیاده محوری رابطه معناداری دارند معیارهای امنیت تناسب و دسترسی مناسب می‌باشند. این بدان معناست که هرچقدر امنیت تناسب و دسترسی مناسب را افزایش داد در واقع پیاده محوری را بیشتر گسترش پیدا کرده است. از اینجا می‌توان یک معادله رگرسیونی برای این فرضیه نوشت که بدین صورت است.

$$\text{گسترش پیاده محوری} = (\text{عملکرد مناسب}) ۰/۲۲۸ + (\text{تناسب}) ۰/۲۳۷ + (\text{امنیت}) ۰/۲۳۵$$

جهت بررسی فرضیه به نظر می‌رسد که معیارهای پیاده محوری (ارتباط، انعطاف‌پذیری، راحتی، شادی‌بخش بودن، وضوح و شفافیت) می‌تواند سبب ارتقاء هویت شهری در بافت‌های تاریخی بالأخص گذر کوچه اتابکان گردد و رابطه‌ای متقابل بین سه عامل هویت شهری و پیاده محوری و تمایل عابران برای حضور در این گذر دارد و گامی مؤثر در جهت گسترش پیاده محوری شهری برای حضور عابران در فضاهای شهری با

هویت می‌باشد. برای اینکه بررسی شود آیا بین سه متغیر اصلاً رابطه معناداری وجود دارد یا خیر از آزمون تحلیل واریانس استفاده گردیده است.

جدول ۴: نتایج آزمون تحلیل واریانس (ANOVA)

متغیر	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	سطح معنی‌داری
رگرسیون	۸/۷۹	۵	۱/۷۵۹	۳۱/۵۴	۰/۰۰۰
باقیمانده	۷/۹۲	۱۴۲	۰/۰۵۹	-	-
جمع	۱۶/۷۱	۱۴۷	-	-	-

مأخذ: نگارنده

با توجه به نتایج جدول ۴ می‌توان گفت که بین سه متغیر پیاده محوری، هویت شهری و بافت‌های تاریخی رابطه معنادار وجود دارد. حال برای اینکه وضعیت ارتباط دوبه‌دویی این سه متغیر را بررسی شود از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. با توجه به جدول ۵ می‌توان گفت که هر سه متغیر به‌صورت دوبه‌دو باهم رابطه همبستگی مثبت و معناداری دارند. مقدار ضریب همبستگی هویت شهری با بافت تاریخی ۰/۶۴۱ می‌باشد. مقدار ضریب همبستگی هویت شهری با پیاده محوری ۰/۷۱۳ می‌باشد و مقدار ضریب همبستگی بافت تاریخی با پیاده محوری ۰/۷۴۰ می‌باشد بنابراین با افزایش پیاده محوری، هویت شهری در بافت تاریخی افزایش می‌یابد اما برای اینکه مشخص شود که کدام یک از معیارهای پیاده محوری تأثیر بیشتری در افزایش هویت شهری در بافت تاریخی دارند از آزمون رگرسیون خطی استفاده شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون

هویت شهری	بافت تاریخی	پیاده محوری	مقدار ضریب همبستگی	تعداد	سطح معنی‌داری
۰/۷۱۳	۰/۶۴۱	۱	مقدار ضریب همبستگی	۱۴۸	۰/۰۰۰
۱۴۸	۱۴۸	۱۴۸	تعداد	۱	۰/۷۴۰
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-	سطح معنی‌داری	۱۴۸	-
۰/۷۴۰	۱	۰/۶۴۱	مقدار ضریب همبستگی	۱۴۸	۰/۰۰۰
۱۴۸	۱۴۸	۱۴۸	تعداد	-	۰/۰۰۰
۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری		

مأخذ: نگارنده

جدول ۶: نتایج آزمون رگرسیون خطی ساده

ضریب تعیین	سطح معناداری	مقدار T	مقدار بتا	معیارهای پیاده محوری
۰/۵۲۶	۰/۰۱۸	۲/۳۹۷	۰/۱۹۲	ارتباط
۰/۵۰۰	۰/۰۰۲	۳/۱۵۵	۰/۲۶۹	انعطاف پذیری
۰/۴۶۹	۰/۰۰۱	۳/۳۴۷	۰/۲۴۰	راحتی
۰/۳۸۷	۰/۰۵۴	۱/۹۴۶	۰/۱۸۴	شادی بخش بودن
-	۰/۷۸۹	۰/۲۶۸	۰/۰۲۳	وضوح و شفافیت

مأخذ: نگارنده

با توجه به جدول ۶، باید گفت که به جز معیار وضوح و شفافیت، بقیه معیارهای پیاده محور بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی تأثیر گذر می‌باشند با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت که معیار شادی بخش بودن با ۳۸/۷ درصد بیشترین تأثیر بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی دارد. معیار راحتی با ۸/۲ درصد، معیار انعطاف پذیری با ۳/۱ درصد معیار ارتباط با ۲/۶ درصد به ترتیب اهمیت تأثیرگذاری بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی می‌باشند. حال برای یافتن چگونگی رابطه بین سه عامل هویت شهری و پیاده محوری و تمایل عابران برای حضور در گذر ابتدا از آزمون عاملی جهت بررسی اثر سه متغیر هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران برای حضور در گذر استفاده شده است.

جدول ۷: نتایج آزمون عاملی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	سطح معنی داری	اثر متقابل
۲۴/۰۱۵	۵۳	۰/۴۵۳	۴۰/۰۸۸	۰/۰۰۰	
۱/۰۶۳	۹۴	۰/۰۱۱	-	-	خطا
۲۵/۰۷۸	۱۴۷	-	-	-	جمع

مأخذ: نگارنده

با توجه به جدول ۷ می‌توان گفت که بین سه متغیر هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران اثر متقابل معنی دار وجود دارد. حال برای اینکه مشخص گردد بین سه عامل (هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران) از یک طرف و گسترش پیاده محوری از طرف دیگر رابطه‌ای معنادار وجود دارد یا خیر از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است.

جدول ۸: نتایج آزمون عاملی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	سطح معنی داری	
۱۶/۸۵۵	۳	۵/۶۱۸	۹۸/۳۹۴	۰/۰۰۰	رگرسیون
۸/۲۲۳	۱۴۴	۰/۰۵۷	-	-	باقیمانده
۲۵/۰۷۸	۱۴۷	-	-	-	جمع

مأخذ: نگارنده

با توجه به جدول ۸، می‌توان گفت که سه متغیر هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران بر روی گسترش پیاده محوری تأثیرگذارند اما برای اینکه بررسی گردد کدام یک از این سه متغیر تأثیر بیشتری بر روی گسترش پیاده محوری دارند از آزمون رگرسیون خطی استفاده شده است.

جدول ۹: نتایج آزمون رگرسیون خطی ساده

مقدار بتا	مقدار T	سطح معناداری	
-۰/۰۰۵	-۰/۰۵۱	۰/۹۵۹	هویت شهری
۰/۳۴۱	۳/۵۶۴	۰/۰۰۰	پیاده محوری
۰/۵۳۸	۷/۲۸۱	۰/۰۰۰	تمایل عابران

مأخذ: نگارنده

بنا بر گزارش جدول ۹، می‌توان گفت به جز هویت شهری، دو متغیر پیاده محوری و تمایل عابران بر گسترش پیاده محوری تأثیرگذار است که البته تمایل عابران تأثیر بیشتری نسبت به پیاده محوری بر روی گسترش پیاده محوری دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تنها بافتی که دستاوردهای قرن‌ها معماری و شهرسازی ایران را در خود جای داده، بافت تاریخی است (کریمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۴). نتیجتاً هویت بافت‌های تاریخی به‌طور عام و هویت شهری به‌طور خاص، از جمله مقولاتی است که نه به جهت نقشی که در شناخت شناسایی افراد اشیاء، اجتماعات و مکان‌ها دارد حائز اهمیت است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳). در این راستا پیاده راه‌ها یا خیابان‌های پیاده، خیابان‌های منفرد و مجزایی هستند که آمدوشد خودرو از آن‌ها حذف شده است، می‌تواند در هویت بافت‌های

تاریخی نقش محوری ایفا کند (رفعیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۹). در نهایت نتایج این پژوهش به‌قرار ذیل می‌باشد:

در نتیجه فرضیه اول که بررسی معیارهای هویت شهری (حس تعلق، خاطره‌انگیزی، امنیت، سرزندگی، معنی، تناسب، دسترسی مناسب و عملکرد صحیح) در گسترش پیاده محوری تأثیرگذار است، می‌باشد؛ می‌توان گفت که با استفاده از نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون، چون مقدار ضریب همبستگی $0/776$ و مثبت می‌باشد و سطح معناداری کوچک‌تر از $0/05$ شده است پس می‌توان گفت که بین معیارهای هویت شهری و گسترش پیاده محوری رابطه معنی‌دار وجود دارد و همچنین با استفاده از نتایج آزمون رگرسیون خطی ساده، تنها معیارهایی از معیارهای هویت شهری که با گسترش پیاده محوری رابطه معناداری دارند معیارهای امنیت، تناسب و دسترسی مناسب به ترتیب با مقدارهای $0/235$ ، $0/273$ ، $0/228$ می‌باشند. همچنین فرضیه دوم که بررسی معیارهای پیاده محوری (ارتباط، انعطاف‌پذیری، راحتی، شادی‌بخش بودن، وضوح و شفافیت) می‌تواند سبب ارتقاء هویت شهری در بافت‌های تاریخی بالأخص گذر کوچه اتابکان گردد و رابطه‌ای متقابل بین سه عامل هویت شهری و پیاده محوری و تمایل عابران برای حضور در این گذر دارد و گامی مؤثر در جهت گسترش پیاده محوری شهری برای حضور عابران در فضاهای شهری با هویت می‌باشد، می‌توان گفت که با استفاده از نتایج آزمون تحلیل واریانس، چون مقدار سطح معنی‌داری $0/000$ به‌دست آمده، بین سه متغیر پیاده محوری، هویت شهری و بافت‌های تاریخی رابطه معنادار وجود دارد. و با استفاده از نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون، هر سه متغیر به‌صورت دوه‌دو باهم رابطه همبستگی مثبت و معناداری دارند. مقدار ضریب همبستگی هویت شهری با بافت تاریخی $0/641$ می‌باشد. مقدار ضریب همبستگی هویت شهری با پیاده محوری $0/713$ می‌باشد و مقدار ضریب همبستگی بافت تاریخی با پیاده محوری $0/740$ می‌باشد بنابراین با افزایش پیاده محوری، هویت شهری در بافت تاریخی افزایش می‌یابد و در نتیجه با آزمون رگرسیون خطی ساده از بین معیارهای پیاده محوری، به‌جز معیار وضوح و شفافیت، بقیه معیارهای پیاده محور بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی تأثیر گذر می‌باشند با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت که معیار شادی‌بخش بودن با $38/7$ درصد بیشترین تأثیر بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی دارد. معیار راحتی با $8/2$ درصد، معیار انعطاف‌پذیری با $3/1$ درصد معیار ارتباط با $2/6$ درصد به ترتیب اهمیت تأثیرگذاری بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی می‌باشند. همچنین با استفاده از آزمون تحلیل عاملی چون مقدار سطح معنی‌داری

۰/۰۰۰ به دست آمده، بین سه متغیر هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران اثر متقابل معنی دار وجود دارد. و نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان می‌دهد که سه متغیر هویت شهری، پیاده محوری و تمایل عابران بر روی گسترش پیاده محوری تأثیرگذارند و در نتیجه برای اینکه مشخص شود کدام یک از این سه متغیر تأثیر بیشتری بر روی گسترش پیاده محوری دارند از آزمون رگرسیون خطی ساده استفاده می‌شود و نشان می‌دهد، به جز هویت شهری، دو متغیر پیاده محوری و تمایل عابران بر گسترش پیاده محوری تأثیرگذار است که البته تمایل عابران تأثیر بیشتری نسبت به پیاده محوری بر روی گسترش پیاده محوری دارد. لذا در پژوهش حاضر با توجه به مبانی نظری و نتایج تحلیل‌های صورت گرفته، به ارائه راهکارها و پیشنهادهای می‌پردازیم:

جدول ۱۰: ارائه راهکارها و پیشنهادهای

۱	ایجاد و توسعه پیاده راه در طول گذر کوچه اتابکان به صورت مرحله به مرحله (تدریجی)؛
۲	ایجاد تسهیلات لازم در طول محور کوچه اتابکان برای ملاقات و استراحت، قدم زدن یا گردش، خرید و ... برای ارتقاء کیفیت، جذابیت و سرزندگی محیط؛
۳	طراحی معابر با رعایت اصول ایمنی برای معلولان و سالخوردگان و در جهت رفاه آن‌ها؛
۴	فراهم کردن حمل و نقل عمومی مناسب برای دسترسی شهروندان به این محدوده در طول شبانه‌روز؛
۵	تنظیم یک چشم انداز مثبت برای زمان شب؛
۶	ارزش‌گذاری به فضاهای شهری (گذر کوچه اتابکان) به عنوان یک محل اجتماعی و همچنین به عنوان عناصر واجد ارزش و هویتی؛
۷	به کارگیری نشانه‌های شهری و فضاهای با ارزش بصری در طراحی شهری محیط پیرامون گذر برای ارتقاء هویت محدوده؛
۸	تقویت تصویر ذهنی مردم از محور گذر از طریق ایجاد ارتباط بیشتر با آن (ایجاد محور پیاده)؛
۹	استفاده از فضاهای شهری محیط پیرامون گذر برای برگزاری نمایش‌ها و تئاترهای خیابانی، برگزاری مراسم‌ها و سخنرانی‌های مذهبی، سیاسی و ... به طور مداوم؛
۱۰	تشویق استفاده کافه‌ها و رستوران‌ها از قسمتی از پیاده‌روها در جهت خدمات‌رسانی به مشتریان (قرار دادن بخشی از صندلی‌ها در بیرون مغازه)
۱۱	ایجاد مکان‌هایی برای فروش اجناس دست‌فروشان در زمان‌های مشخصی از شبانه‌روز مثلاً ساعاتی از شب؛
۱۲	انتقال کاربری‌های ناسازگار در محیط پیرامون گذر به خارج از آن.
۱۳	ایجاد کاربری‌هایی که مدت‌زمان بیشتری در طول شبانه‌روز فعال باشند.
۱۴	تقویت تنوع در کاربری‌ها به نحوی که پذیرای گروه‌های مختلف باشند.
۱۵	استقرار مبلمان متناسب با فعالیت‌های جدید به گونه‌ای که مشوق حضور کاربران در میانه مسیر

باشد.	
ایجاد قابلیت استفاده‌های متنوع در روزهای تعطیل	۱۶
ادامه جدول ۱۰: ارائه راهکارها و پیشنهادهای	
حفظ و بهسازی مبلمان موجود	۱۷
توجه به روشنایی محور به‌خصوص در گره‌های فعالیتی	۱۸
نورپردازی محور به‌گونه‌ای که جاذب شهروندان باشد و سبب افزایش امنیت گردد.	۱۹
کف‌سازی متناسب با وضعیت اقلیمی و فعالیت‌ها در مسیر	۲۰
پیش‌بینی پارکینگ در خارج از محور و در فاصله مناسب پیاده‌روی	۲۱
در نظر گرفتن تمهیدات کالبدی جهت عدم ورود سواره به داخل مسیر	۲۲
حفظ و تقویت کارکردهایی که متناسب با تصویر ذهنی شهروندان از آن فضا باشد.	۲۳

مأخذ: نگارنده

منابع و مأخذ:

- ۱- جعفری مبین، ش. ۱۳۹۲. ارزیابی کیفی پیاده راه‌های شهری در شهرهای ایرانی نمونه موردی: پیاده راه بوعلی شهر همدان، پژوهش‌های شهری هفت شهر، (۴): ۲۹-۳۶.
- ۲- حبیبی، م. ۱۳۸۰. مسیر پیاده گردشگری، نشریه هنرهای زیبا، (۹): ۴۳-۵۱.
- ۳- حبیبی، ک.، بهزاد فر، م.، جابری، ا. ۱۳۹۳. پیاده راه محرک توسعه در بافت کهن شهری بررسی نقش محور استروگ در شهر کپنهاگ، فصلنامه علمی-ترویجی منظر، (۱۵): ۵۵-۶۱.
- ۴- رضویان، م.، محمدی، ع.، برغمندی، م.، شمس پویا، م. ۱۳۹۳. ارزیابی هویت محله‌های شهری با سنجش حس تعلق به مکان مطالعه موردی محله چای بوئی شهر گنبد کاووس، فصلنامه پژوهش‌های دانش زمین، (۱۸): ۳۷-۲۷.
- ۵- سرائی، م.، بهرامی، ف.، مهره کش، ش. ۱۳۹۱. مؤلفه‌های هویت‌بخش محله‌های تاریخی شهر بافت پیرامون مسجد جامع شهر اصفهان، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهر ایرانی-اسلامی، (۸): ۲۷-۳۶.
- ۶- صفاری راد، ع.، شمس، م. ۱۳۹۵. بررسی تطبیقی معیارهای قابلیت پیاده مداری در سطح محلات شهری (مطالعه موردی: محلات جدید و قدیمی شهر رشت)، فصلنامه آمایش محیط، ۳۹(۱۰)، ۱۸۳-۲۰۴.
- ۷- عزلتی، ا.، نصر، ط. ۱۳۹۴. بررسی مؤلفه‌های هویت‌بخش بافت‌های تاریخی نمونه مطالعاتی: بافت تاریخی شهر شیراز، کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین در مهندسی عمران، معماری، محیط‌زیست و مدیریت شهری، تهران، ۲۵ خرداد، ۱۱-۱.
- ۸- علی اصل ممقانی، ش.، صارمی، ح.، بمانیان، م. ۱۴۰۰. هویت کالبدی فضاهای داخلی خانه‌های سنتی و به‌کارگیری آن در خانه‌های تبریز، فصلنامه آمایش محیط، ۵۲(۱۴)، ۱۹۷-۲۱۶.
- ۹- کریمی نژاد، م.، ترکاشوند، ع.، جهان‌بخش، ح. ۱۳۹۴. جایگاه هویت شهری در احیای بافت تاریخی نمونه موردی بافت تاریخی شهر لنگرود، همایش ملی و معماری و شهرسازی ایرانی-اسلامی، استان گیلان مرکز رشت، ۱۷ اردیبهشت، ۱۰-۱.
- ۱۰- کلانتری خلیل‌آباد، ح.، براتی، فاطمه. ۱۳۹۴. بررسی شاخصه‌های پیاده مداری در گذرهای تاریخی رویکردی نو در ارتقاء هویت شهری نمونه موردی: گذر سرشور، کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، تهران، ۵ آذر، ۱-۱۶.

- ۱۱- کیانی، ا، سالاری سردری، ف، افراسیابی راد، م. ۱۳۸۹. بررسی هویت شهری در بهسازی و نوسازی بافت‌های تاریخی مطالعه موردی شهر گور-فیروزآباد، مجله علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی، (۳۰): ۲۱-۳۳.
- ۱۲- لطیفی، غ، فیضی چشمه گلی، ق، باجلال، ر. ۱۳۹۴. تبیین و ارزیابی شاخص‌های مؤثر در هویت شهری نمونه موردی محله نوغان در شهر مشهد، فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهشنامه خراسان بزرگ، (۲۰): ۲۵-۴۲.
- ۱۳- محمدی، ن، تقی پور، م. ۱۳۹۴. نقش مبلمان شهری در سرزندگی پیاده راه‌های بافت تاریخی (نمونه موری: خیابان حافظیه و شهرداری)، دو فصلنامه پژوهش‌های منظر شهر، (۴): ۵۹-۶۸.
- ۱۴- محمدی، ج.، بخشی، ا.، آقایی، ل. ۱۳۹۲. شناخت هویت کالبدی و فضایی بافت تاریخی شهرها (مطالعه موردی: محله فهادان شهر یزد)، اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط‌زیست پایدار، همدان، ۲۸ شهریور، ۲۱-۱.
- ۱۵- معینی، م. ۱۳۹۰. شهرهای پیاده مدار. تهران: چاپ دوم، انتشارات آذرخش، ۱۷۸.
- ۱۶- مهندسین مشاور پردازاز. ۱۳۸۹. طرح تفصیلی منطقه ۸ (بافت تاریخی- فرهنگی شیراز).
- ۱۷- میرزایی، س. ۱۳۹۷. تأثیر هویت شهری در گذرهای تاریخی با رویکرد پیاده محوری نمونه موردی: گذر بین‌الحرمین شیراز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیضا، ۳-۳۲-۴۱-۴۲.
- ۱۸- نصر، ط.، ماجدی، ح. ۱۳۹۲. نگاهی به مقوله هویت در شهرسازی، فصلنامه علمی-پژوهشی معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، (۱۱): ۲۶۹-۲۷۷.
- ۱۹- نوفل، ع.، کلبادی، پ.، پورجعفر، م. ۱۳۸۸. بررسی و ارزیابی شاخص‌های مؤثر در هویت شهری نمونه موردی محله جلفا در شهر اصفهان، فصلنامه علمی-پژوهشی آرمان‌شهر، (۳): ۵۷-۶۹.
- ۲۰- نوکار، ب.، کرکه آبادی، ز.، ارغان، ع. ۱۳۹۸. بررسی تأثیرات کاربری‌های مذهبی بر هویت شهر اسلامی (محدوده مورد مطالعه مناطق یک و دو شهر یزد)، فصلنامه آمایش محیط، ۴۴(۱۲)، ۸۵-۱۰۴.
- ۲۱- وارثی، ح.، عامل بافنده، م.، محمد زاده، م. ۱۳۸۹. بررسی و تحلیل مؤلفه‌های هویت شهری و رابطه آن با میزان تعلق مکانی ساکنین شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر گلپهار)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، (۲): ۱۷-۳۶.

- ۲۲- هرنندی، م.، فرخی، م.، ۱۳۹۲. پیاده راه حلقه‌ی مفقوده حمل‌ونقل پایدار انسان‌محور، کتاب مجموعه مقالات منتخب اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط‌زیست پایدار، تهران، شهریور ۱۳۹۲، ۱۴-۱.
- 23- Colin, w.1978. *The Child In The City* ,Pantheon Books.221 p
- 24- Mayes,R. 2010“ Doing cultural work: Local postcard production and place identity in a rural shire”, *Journal of Rural Studies*,26:1-11
- 25- Tölle, A.2010.“Urban identity policies in Berlin: From critical reconstruction to reconstructing the Wall ,”*Cities*, 27(5):348-357.
- 26- Yuen,B.2005.“Searching for place identity in Singapore”, *Habitat International*,29:197-214
- 27- Walmsley, D.J. 1990. *Urban Living* .London: Longman Scientific and Technical Wheeler ,Rachel Sabates and Devereux ,Stephen. Transformative social protection, Institute of development Studies, IDS working paper 232, Brighton, Sussex bn19re, England,October 2004.

